

5. Іваньо С. Гібридна війна в історичному вимірі: трансформація інформаційних практик у контексті російської агресії проти України (2014–2022 рр.). *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 12(42). DOI: 10.52058/2786-6300-2025-12(42)-776-789.

6. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Київ, 2016. 312 с.

7. Світова гібридна війна: Український фронт / під гол. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

Мелентьєва Вероніка

Донецький національний університет імені Василя Стуса

НАРАТИВ ЗАХИСТУ РОСІЙСЬКОМОВНОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Ключові слова: російсько-українська війна, російська пропаганда, інформаційна війна, русский мир, українофобія.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Russian propagation, information war, Russian world, Ukrainophobia.

Війна Російської Федерації проти України супроводжується не лише бойовими діями, але й низкою масштабних інформаційних кампаній, які мають на меті виправдання агресії як в російському та українському інформаційному просторі, так і на міжнародній арені. Одним із ключових інструментів російської пропаганди є поширення легітимаційних політичних наративів, зокрема тези про «захист російськомовного населення», яка використовується для обґрунтування дій Росії щодо України. Цей наратив використовувався з початку російської агресії проти України у 2014 р. як під час окупації та анексії Криму, так і в процесі ескалації конфлікту на сході України. Вже в 2022 р. він знову став елементом пропаганди. Водночас Росія також поширювала тези про «демілітаризацію та денацифікацію України» для маніпулювання громадською думкою.

Ще у 2014 р. Володимир Путін заявив: «Ми завжди будемо захищати етнічних росіян в Україні і ту частину українського населення, українського народу, яка відчуває свій нерозривний не тільки етнічний, а й культурний, мовний зв'язок із Росією, відчуває себе частиною широкого російського світу» [4]. Ці слова яскраво показують те, як він маніпулює ідеєю захисту росіян, аби виправдати напади та посилити свій вплив у світі. У своїй промові він не говорить тільки про тих, хто має російське походження, а й навмисно зараховує до «своїх» усіх українців, які просто розмовляють російською мовою чи мають спільне минуле з Росією. Тобто виходить, що будь-який культурний зв'язок він перетворює на офіційний привід втручатися у внутрішні справи іншої незалежної держави. Усе це дуже схоже на просування ідеології так званого «русского мира», де людей об'єднують за мовою чи історією, не звертаючи уваги на те, громадянами якої країни вони є насправді. Таким хитрим способом Путін створює величезну групу людей, яких

він у будь-який момент може назвати своїми, щоб виправдати черговий політичний тиск чи навіть відкриту військову агресію.

Однією такою заявою Путін не обмежився. Вже у 2025 р. він згадував про так звану «спеціальну воєнну операцію», яка, за його словами, мала на меті «забезпечення інтересів наших людей на тих територіях, про які ми завжди говоримо, і там, де проживають люди, які вважають російську мову рідною мовою, і вважають Росію своєю батьківщиною» [5]. У цій заяві мова використовується як елемент ідентичності і, отже, влада РФ намагається легітимізувати збройну агресію через слова про «своїх» громадян або тих, котрих вважають своїми за мовно-культурними ознаками. Це і є характерною рисою сучасної пропаганди, яку Москва активно використовує.

Не можна не згадати те, що наратив щодо «захисту російськомовних» вони підкріплюють тезою про «визволення від нацизму», хоча й дії російської сторони нерідко суперечать цим заявам. Коли президент РФ почав «спеціальну воєнну операцію», він заявив, що її мета – «денацифікація» України. До того ж Міністерство закордонних справ Російської Федерації у 2023 р. опублікувало на власному вебсайті статтю Е. Попова на тему «Український нацизм у наші дні: джерела походження та ідейно-політична типологія», в якій стверджується, що сучасна українська держава нібито будується на «нацистській ідеології», а національно-патріотичні організації та різні гуртки для молоді подаються як прояв «пацифікації» молодого українського суспільства [3]. Водночас автори подібних статей ігнорують власні практики пропаганди. У країні часто залучають дітей до заходів із військовою символікою, одягають їх в військову форму, а також часто це вбрання з характерним воєнним символом – літерою «Z» [2].

Але чи впевнені вони, що це дійсно захист російськомовних, адже дії росіян призводять до абсолютно протилежних наслідків і руйнування життя тих самих людей, про яких і було піклування? Насправді риторика про захист мови чи культури є зручним прикриттям для виправдання збройної агресії. Така політика зовсім не має нічого спільного з реальним захистом прав людини, а є частиною стратегії гібридної війни. Замість обіцяного визволення ми бачимо маніпуляції етнічними питаннями та намагання силою нав'язати концепцію «русского мира», яка повністю ігнорує право народу на власну ідентичність і територіальну цілісність.

Підсумовуючи, наратив про «захист російськомовних» використовується не як механізм захисту прав людини, а як частина російської пропаганди, яку Росія нав'язує своїм громадянам і не тільки, аби виправдати свої аморальні дії [1]. Реальні наслідки цієї політики показують: саме російська агресія призвела до руйнування міст, загибелі мирного населення та суттєвого погіршення становища українців незалежно від мови, якою вони спілкуються. Агресор нищить саме ту соціокультурну інфраструктуру, яку обіцяв оберігати, а це повністю нівелює будь-яку ідею про духовний чи ідеологічний зв'язок із ним. І не варто забувати, що багато військових, які боронять Україну, розмовляють саме російською.

Аналіз заяв Президента Росії Володимира Путіна та інших російських політичних діячів дає можливість зрозуміти, що вони суперечать самим собі. Їм байдуже на будь-які культурні цінності, і єдина їх мета – це розширити власні кордони та відновити імперський вплив, використовуючи долі звичайних людей лише як витратний матеріал. У цій війні мова для агресора стала не засобом спілкування,

а маркером території, яку вони прагнуть загарбати. Однак такий тиск дав зворотний результат: замість підкорення він лише сильніше зміцнив українське суспільство. Зрештою, це протистояння доводить, що територіальні амбіції, які будувались з позиції насильства, не мають майбутнього в сучасному світі, де право народу на самовизначення є сильнішим за будь-яку пропаганду. Така політика остаточно викриває справжнє обличчя агресора, для якого гуманітарні гасла є лише інструментом терору. Це змушує кожного з нас усвідомити, що єдиною гарантією нашого виживання та свободи є повний розрив із нав'язаними імперськими міфами. Ми будемо своє майбутнє не на основі маніпуляцій минулим, а на засадах реальної поваги до людської гідності та права жити на своїй землі за власними правилами.

Джерела та література

1. Бондар Г. Зеленський: Росія не захищає російськомовних, а нав'язує свої наративи військовим шляхом. *УНІАН*. 2022. URL: <https://www.unian.ua/war/zelenskiy-rosiya-ne-zahishchaye-rosiyskomovnih-a-nav-yazuye-svoji-narativi-viyskovim-shlyahom-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11866260.html?utm>
2. Жукова Л. Від майданчиків до парадів. Як у Росії маленьких дітей готують до війни (фото). *РБК Україна*. 2023. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/vid-maydanchikiv-paradiv-k-rosiyi-malenkih-1695546974.html>
3. Попов Е. Український нацизм у наші дні: джерела походження та ідейно-політична типологія. *МЗС РФ*. URL: https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/istoricheskie_materialy/1920326/
4. Росія захищатиме права російськомовного населення в Україні, – Путін. *LB.ua*. 2014. URL: https://lb.ua/world/2014/06/24/270907_rossiya_zashchishchat_prava.html
5. Сердюк К. Росія має достатньо засобів, щоб закінчити війну з потрібним результатом – Путін. *ТСН*. 2025. URL: <https://tsn.ua/politika/rosiia-maye-dostatnyo-zasobiv-shchob-zakinchyty-viynu-z-potribnym-rezultatom-putin-2830763.html>

Слова Тетяна

Волинський національний університет імені Лесі Українки

КОГНІТИВНА ВІЙНА РОСІЇ: ІНФОРМАЦІЙНІ НАРАТИВИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТІЙКОСТІ

*Ключові слова: інформаційні маніпуляції, дезінформація, гібридна війна.
Key words: information manipulation, disinformation, hybrid warfare.*

У сучасному глобалізованому світі інформація перетворилася на один із ключових стратегічних ресурсів. Якщо у ХХ ст. ключову роль у міжнародних конфліктах відігравала військова сила, то у ХХІ ст. дедалі більшого значення набувають комунікаційні технології та інформаційний вплив. Вони здатні не лише поширювати знання, а й дискредитувати демократичні інститути, руйнувати соціальну згуртованість і змінювати сприйняття реальності цілих суспільств.